

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (quasi - experimental research) ชนิดศึกษาสองกลุ่มวัดก่อนและหลัง (two groups pre - post test design) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษามลของการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์ต่อความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภท

ลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษาเป็นผู้ป่วยจิตเภทที่เข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนปรุงเชียงใหม่ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนมิถุนายน 2541

กลุ่มตัวอย่าง เลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน แบบเฉพาะเจาะจง (purposive sampling) โดยกำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. แพทย์ลงความเห็นว่าคุณป่วยสามารถกลับบ้านได้
2. ผลการตรวจสอบสมรรถภาพสมองของผู้ป่วยโดยใช้แบบทดสอบ TMSE (Thai Mental State Examination) มีคะแนนสูงกว่า 23 คะแนนขึ้นไป
3. อายุระหว่าง 22 - 33 ปี ซึ่งอยู่ในช่วงของวัยผู้ใหญ่ตอนต้น เป็นวัยที่สำเร็จการศึกษาแล้ว เป็นวัยทำงาน มีความเป็นตัวของตัวเองสูง และเป็นวัยที่กำลังหาคู่ครอง เพื่อที่จะสร้างครอบครัวใหม่ พัฒนาเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ และเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไป (Kaplan, Sadock & Greff, 1994)
4. การศึกษาอย่างน้อยระดับประถมศึกษาปีที่ 4
5. ผู้ป่วยยินดียินยอมในการทำวิจัย

หลังจากนั้นผู้วิจัยสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับฉลากเพื่อแบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 15 คน (Dempsey & Dempsey, 1992)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีสองประเภท ได้แก่

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการวิจัย เป็นวิธีทัศนวิธีแบบสัญลักษณ์ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยมีเนื้อหาจากการศึกษาดำรงวารสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบโดยศึกษาทฤษฎีปัญหาสังคมเป็นฐานแนวคิดในการเสนอตัวแบบ

แนวทางการสร้างตัวแบบ

ผู้วิจัยได้กำหนดแนวทางการสร้างตัวแบบในการวิจัยดังนี้

1.1 กำหนดวัตถุประสงค์ที่ต้องการให้ผู้สังเกตเกิดการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมายที่จะให้ความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภท 3 เรื่อง โดยการใช้ตัวแบบสัญลักษณ์

1.2 คัดเลือกตัวแบบให้ตัวแบบมีลักษณะคล้ายคลึงกับผู้ป่วยจิตเภทในด้านเพศ อายุ จำนวน 5 คน แสดงโดยพยาบาลชายที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลจิตเวชมานานมากกว่า 5 ปี มีความรู้และประสบการณ์ในการดูแลผู้ป่วยจิตเภทเป็นอย่างดี และกำหนดพฤติกรรมที่แสดงออกอยู่ในระดับความสามารถที่ผู้ป่วยจิตเภทจะทำได้ ซึ่งจะทำให้ผู้สังเกตสนใจ ตั้งใจดูตัวแบบมากยิ่งขึ้น เนื่องจากบุคคลที่มีลักษณะที่ใกล้เคียงกันจะทำให้ผู้สังเกตรู้สึกว่าเขาเองก็น่าจะทำได้เช่นกัน

1.3 กำหนดพฤติกรรมของตัวแบบที่มีทั้งด้านบวกและด้านลบเมื่อผู้ป่วยจิตเภทดูพฤติกรรมของตัวแบบแล้ว จะเกิดการคาดหวังว่าถ้าเขาปฏิบัติพฤติกรรมทางด้านบวกตามที่สังเกตจากตัวแบบ เขาก็น่าจะได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการกระทำพฤติกรรมด้านบวกที่เหมือนกันด้วย ส่วน

พฤติกรรมทางด้านลบก็ควรหลีกเลี่ยง เนื่องจากผลของการกระทำจากพฤติกรรมด้านลบที่ตัวแบบได้รับ เป็นสิ่งไม่พึงประสงค์

1.4 จำนวนเรื่องและระยะเวลาที่เสนอตัวแบบ ผู้วิจัยกำหนดเรื่องที่จะเสนอเป็นสาม เรื่อง ๗ ละ 15 - 20 นาที ดังนี้

เรื่องที่หนึ่ง การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับการรับประทานยาต้านโรคจิต

เรื่องที่สอง การปฏิบัติตัวเพื่อสังเกตอาการเปลี่ยนแปลงของตนเองและการปฏิบัติตัวเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด

เรื่องที่สาม การปฏิบัติตัวเกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันและการหลีกเลี่ยงการใช้สารเสพติด

ในเรื่องที่หนึ่งและเรื่องที่สามมีตัวแบบเรื่องละ 2 ตัวแบบ โดยแบ่งแสดงพฤติกรรมด้านบวก และด้านลบ อย่างละ 1 ตัวแบบ ส่วนเรื่องที่สองมีตัวแบบที่แสดงพฤติกรรมด้านบวกเพียงตัวแบบเดียวจะเสนอครั้งละ 15-20 นาที เสนอเรื่องละหนึ่งวัน หลังจากนั้นดูซ้ำเช่นเดิมอีกเรื่องละหนึ่งครั้ง รวมใช้เวลาดำเนินการวิจัยทั้งสิ้น 6 วัน โดยกลุ่มตัวอย่างทุกคนจะดูวิดีโอทัศน์ตัวแบบเป็นรายบุคคล

1.5 การตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยนำสคริปต์ตัวแบบไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 8 ท่าน ซึ่งได้แก่ จิตแพทย์ 1 ท่าน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพยาบาลจิตเวช 1 ท่าน พยาบาลผู้มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคจิต 2 ท่าน นักจิตวิทยา 1 ท่าน นักจิตวิทยาผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการเสนอตัวแบบ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาและความเหมาะสมของขั้นตอน รวมทั้งองค์ประกอบในตัวแบบ

1.6 ถ่ายทำวิดีโอทัศน์ตัวแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภทที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นประกอบด้วย 2 ส่วนคือ

2.1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยจิตเภท ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส จำนวนครั้งของการเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลสวนปรุง

2.2 แบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเอง มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ เป็นคำถามด้านบวก 7 ข้อ ด้านลบ 8 ข้อ ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายปิดมีคำตอบให้เลือกว่าใช่หรือไม่ใช่ การให้คะแนน ถ้าตอบถูกให้ 1 คะแนน ถ้าตอบผิดให้ 0 คะแนน มีคะแนนรวมตั้งแต่ 0 - 15 คะแนน

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

1. **วิดิทัศน์ตัวแบบสัญลักษณ์** ผู้วิจัยเป็นผู้สร้างสคริปต์ตัวแบบ หลังจากนั้นนำสคริปต์ตัวแบบไปตรวจสอบความตรงด้านเนื้อหา โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย จิตแพทย์ 1 ท่าน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลจิตเวช 1 ท่าน พยาบาลผู้มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคจิต 2 ท่าน นักจิตวิทยา 1 ท่าน และนำไปตรวจสอบความเหมาะสมของขั้นตอนการเสนอตัวแบบ ความน่าสนใจและองค์ประกอบในตัวแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ได้แก่ นักจิตวิทยาที่มีความรู้เรื่องการเสนอตัวแบบ 2 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา จำนวน 1 ท่าน หลังจากนั้นผู้วิจัยนำมาแก้ไขปรับปรุงกับอาจารย์ที่ปรึกษาตามข้อเสนอแนะต่าง ๆ ของผู้ทรงคุณวุฒิก่อนการถ่ายทำตัวแบบ หลังจากนั้นถ่ายทำวิดิทัศน์ตัวแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา และนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยที่มีคุณสมบัติคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 5 คนเพื่อประเมินความเหมาะสมในเนื้อหา การใช้ภาษา ความง่ายต่อการเข้าใจพฤติกรรมของตัวแบบ และนำมาปรับปรุงจนสมบูรณ์ก่อนนำไปใช้จริง

2. **แบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเอง** ผู้วิจัยนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วยจิตแพทย์ 1 ท่าน อาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางการพยาบาลจิตเวช 1 ท่าน พยาบาลผู้มีประสบการณ์ในการพยาบาลผู้ป่วยโรคจิต 2 ท่าน และอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญทางการวัดและประเมินผล 1 ท่าน เมื่อผู้ทรงคุณวุฒิได้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาแล้ว ผู้วิจัยจึงนำมาปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ และหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยการนำไปทดลองใช้กับผู้ป่วยจิตเภทที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่ม

ตัวอย่างจำนวน 12 คน นำคะแนนที่ได้มาคำนวณหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีของ คูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR - 20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.74

สถานที่เก็บข้อมูล

แผนกผู้ป่วยใน โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่

ขั้นตอนในการรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือผ่านคณบดีคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ถึงผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนปรุง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูล
2. เมื่อได้รับหนังสืออนุมัติจากผู้อำนวยการโรงพยาบาลสวนปรุงแล้ว ผู้วิจัยเข้าพบหัวหน้ากลุ่มงานการพยาบาลเพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์และขอความร่วมมือในการทำวิจัย
3. ผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรที่มีลักษณะตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้แล้วแบ่งเป็นกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยวิธีการจับสลาก
4. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มควบคุม ดังนี้
 - 4.1 ผู้วิจัยแนะนำตนเอง อธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอความร่วมมือในการทำวิจัย พร้อมทั้งพิทักษ์สิทธิของกลุ่มควบคุม
 - 4.2 ผู้วิจัยชี้แจงเกี่ยวกับการตอบแบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภท และให้เวลาในการทำนาน 15 - 20 นาที รอเก็บแบบสอบถามกลับคืนจนครบ
 - 4.3 ผู้วิจัยนัดให้กลุ่มควบคุมตอบแบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเองซ้ำโดยมีระยะเวลาห่างกันนาน 6 วัน โดยกลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ

5. ผู้วิจัยดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในกลุ่มทดลองดังนี้

5.1 ผู้วิจัยดำเนินการเช่นเดียวกับข้อ 4.1 - 4.2 ในกลุ่มควบคุม

5.2 ภายหลังจากตอบแบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเองแล้ว ผู้วิจัยชี้แจงกลุ่มตัวอย่างก่อนการเสนอตัวแบบในแต่ละเรื่องเกี่ยวกับชื่อเรื่อง ระยะเวลาที่นำเสนอ และการขอความร่วมมือในการไม่เปิดเผยเนื้อหาในวิดิทัศน์ตัวแบบต่อผู้ป่วยอื่นอย่างเคร่งครัด จนกว่าการวิจัยจะสิ้นสุดลง ทั้งนี้เพื่อให้ได้ผลการวิจัยที่เชื่อถือได้

5.3 ให้กลุ่มทดลองดูตัวแบบเป็นรายบุคคล วันละ 1 เรื่องจนครบ 3 เรื่องแล้วจึงดูซ้ำเช่นเดิมอีกเรื่องละ 1 ครั้ง รวมใช้เวลาในการดำเนินการทดลองทั้งสิ้น 6 วัน

5.4 หลังการทดลองเสร็จสิ้นลง ให้กลุ่มทดลองทำแบบสอบถามความรู้เรื่องการดูแลตนเองทันที

6. ในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมให้เข้าร่วมกิจกรรมของหอผู้ป่วยตามปกติ

7. นำข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความถูกต้องก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติต่อไป

การพิทักษ์สิทธิของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยชี้แจงต่อกลุ่มตัวอย่างก่อนการดำเนินการวิจัยว่า

1. ผู้ป่วยยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยด้วยความสมัครใจ

2. ผู้ป่วยอาจขอยกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยได้ตามความต้องการและไม่มีผลกระทบต่อการรับบริการในโรงพยาบาล

3. ผู้วิจัยแจ้งให้ผู้ป่วยทราบถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจากการวิจัยจะถูกนำเสนอในทางวิชาการและใช้ประโยชน์เฉพาะสำหรับการวิจัยเท่านั้น

4. การเข้าร่วมโครงการวิจัยจะไม่มีอันตรายใด ๆ เกิดขึ้นกับผู้ป่วย แต่ถ้าผู้ป่วยสามารถระบุได้อย่างแน่ชัดว่าได้รับอันตรายจากการวิจัย ผู้ป่วยสามารถเรียกร้องสิทธิในการรักษาพยาบาลได้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/FW ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วยจิตเภท นำมาแจกแจงความถี่และคำนวณค่าร้อยละ
2. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภทระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองในระยะก่อนทดลอง โดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test
3. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภท ในระยะก่อนทดลองและระยะหลังทดลองของกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยใช้สถิติ The Wilcoxon Matched Pairs Sign Ranks Test
4. ทดสอบความแตกต่างของคะแนนความรู้เรื่องการดูแลตนเองของผู้ป่วยจิตเภทในระยะหลังทดลองระหว่างกลุ่มควบคุมกับกลุ่มทดลองโดยใช้สถิติ Mann-Whitney U Test